

Nr 226.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera; given Stockholms slott den 19 november 1954.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För att möjliggöra uppfyllandet av den förpliktelse Sverige åtagit sig genom ratifikation av Förenta Nationernas konvention angående flyktingars rättsliga ställning föreslås viss ändring i den lag, genom vilken Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att tillerkänna statslösa och med dem jämställda förmåner av skilda slag.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för
Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt
statslösa med flera.

Härigenom förordnas, att lagen den 17 juni 1938 angående rätt för
Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med
flera skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

Äger jämlikt stadgande i lag eller särskild författning Konungen under förutsättning av ömsesidighet förordna, att viss förmån skall tillkomma medborgare i annat land, må Konungen, i den mån skäl därtill föreligga, jämväl förordna, att sådan förmån skall tillkomma personer, vilka icke någonstädes äga medborgarskap eller, ehuru de äga medborgarskap, *icke åtnjuta sitt hemlands beskydd.*

Vid meddelande av förordnande, som nu sagts, föreskriver Konungen de villkor och bestämmelser som må anses erforderliga. *Ej må förordnandet, med mindre särskilda förhållanden till annat föranleda, avse annan än den som stadigvarande vistas i riket.*

(Föreslagen lydelse.)

Äger jämlikt stadgande i lag eller särskild författning Konungen under förutsättning av ömsesidighet förordna, att viss förmån skall tillkomma medborgare i annat land, må Konungen, i den mån skäl därtill föreligga, jämväl förordna, att sådan förmån skall tillkomma personer, vilka icke någonstädes äga medborgarskap eller, ehuru de äga medborgarskap, *äro politiska flyktingar. Förordnande må ej, med mindre förmånen hänför sig till rättegång vid svensk domstol eller eljest särskilda förhållanden till annat föranleda, avse annan än den som stadigvarande vistas i riket.*

Vid meddelande av förordnande, som nu sagts, föreskriver Konungen de villkor och bestämmelser som må anses erforderliga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 5 november 1954.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för utrikes-, social- och handelsdepartementen samt statsrådet Nordenstam anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *ändring i lagen den 17 juni 1938 angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa m. fl.* samt anför därvid följande.

Genom proposition nr 260 till 1938 års riksdag förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag till lag angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa m. fl. Sedan riksdagen bifallit propositionen utfärdades lagen den 17 juni 1938. I lagen föreskrives i första stycket, att om jämlikt stadgande i lag eller särskild författning Kungl. Maj:t under förutsättning av ömsesidighet äger förordna att viss förmån skall tillkomma medborgare i annat land, Kungl. Maj:t må, i den mån skäl därtill föreligger, jämväl förordna, att sådan förmån skall tillkomma personer, vilka icke någonstädes äger medborgarskap eller, ehuru de äger medborgarskap, icke åtnjuter sitt hemlands beskydd. Enligt lagens andra stycke skall vid meddelande av sådant förordnande Kungl. Maj:t föreskriva de villkor och bestämmelser som må anses erforderliga. Förordnandet må ej, med mindre särskilda förhållanden till annat föranleder, avse annan än den som stadigvarande vistas i riket.

I anslutning till den sist återgivna bestämmelsen i lagen anförde föredragande departementschefen i propositionen, att han ansåge förordnande i regel skola avse endast dem som stadigvarande vistades i riket, vilket ock borde komma till uttryck i lagtexten. Denna inskränkning borde emellertid icke gälla för alla fall. Exempelvis borde åtnjutande av de förmåner, som vore stadgade i fråga om ersättning för olycksfall i arbete eller ersättning åt sjömän vid fartygs förolyckande, ej göras beroende av stadigvarande vistelse här i riket.

Vidare uttalade departementschefen i propositionen, att rätt till fri rättegång och befrielse från skyldighet att ställa borgen i rättegång borde för de statslösa — liksom i allmänhet gällde för medborgare i de länder med vilka överenskommelser i dessa hänseenden träffats — endast avse mål, däri fråga ej vore om ansvar för brottslig gärning.

Med stöd av 1938 års lag har Kungl. Maj:t i kungörelse den 22 september 1944, nr 627, förordnat, att utlänning, vilken icke någonstades äger medborgarskap eller, ehuru han äger medborgarskap, icke åtnjuter sitt hemlands beskydd, skall, under förutsättning att han stadigvarande vistas här i riket och innehar svenskt främlingspass eller identitetscertifikat, vara likställd med svensk medborgare med avseende å förmån av fri rättegång och vara befriad från skyldighet att ställa säkerhet i rättegång, i båda fallen dock endast såvitt angår mål däri fråga ej är om ansvar för brottslig gärning. Vidare har förordnande med stöd av lagen meddelats den 18 november 1949 angående tillämpning av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge slutna konvention om ömsesidigt utgivande av ålderspensioner.

Genom proposition nr 134 till 1954 års riksdag förelade Kungl. Maj:t riksdagen frågan om ratifikation av Förenta Nationernas konvention den 28 juli 1951 angående flyktingars rättsliga ställning. Konventionen, som närmare anger vem som är att anse som flykting, stadgar i artikel 16, att flykting skall i den fördragsslutande stat, varest han har sin vanliga vistelseort, åtnjuta samma behandling som statens egna medborgare i vad gäller tillgång till domstolarna, däri inbegripet rättshjälp och befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnader, samt att i dessa hänseenden flykting inom annan fördragsslutande stat än den, varest han har sin vanliga vistelseort, skall åtnjuta samma behandling som tillkommer medborgare i den stat, varest flyktingen har sin vanliga vistelseort. I propositionen anmärkte föredragande departementschefen, att 1944 års kungörelses begränsning till tvistemål och uppställande av villkoret om innehav av viss legitimationshandling saknade täckning i konventionen. Vidare förelåge icke överensstämmelse med konventionen i det hänseendet, att rätt till fri rättegång och befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnad, vilka förmåner enligt tre kungörelser den 18 april 1935 tillkomme undersåtar i vissa främmande länder, icke åtnjöttes av alla flyktingar som hade sin vanliga vistelseort i dessa länder. Vederbörande departementschef vore emellertid beredd överväga frågan om ändringar i samtliga nu ifrågasatta författningar i syfte att bringa dem i överensstämmelse med konventionen, varför något svenskt förbehåll på denna punkt icke bleve erforderligt. Detta uttalande föranledde ej erinran från riksdagens sida. Konventionen har sedermera ratificerats av Sverige och träder för Sveriges del i kraft den 24 januari 1955.

Den utvidgning av rätten att åtnjuta förmånerna av fri rättegång och befrielse från skyldighet att ställa borgen för rättegångskostnad, som förut-

sattes vid behandlingen av frågan om ratificering av flyktingkonventionen, synes enklast kunna ske genom ändring i 1944 års kungörelse. Bestämmelserna i 1938 års lag torde dock icke innefatta ett tillräckligt bemyndigande för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning utfärda bestämmelser i ämnet. En utvidgning av bemyndigandet i denna lag torde därför vara påkallad. Denna utvidgning synes lämpligen böra innebära, att stadigvarande vistelse i riket ej skall behöva fordras för att utlänning skall komma i åtnjutande av förmån som hänför sig till rättegång vid svensk domstol. I samband med denna ändring torde även en redaktionell jämkning i lagen böra vidtagas på sådant sätt att sista punkten i andra stycket överflyttas till första stycket.

Konventionen innehåller icke någon begränsning av de förmåner, som skall tillkomma flykting, till att endast avse tvistemål. Därför kan vad i 1938 års proposition anförts om att vissa förmåner i rättegång endast skulle avse mål, däri fråga ej är om ansvar för brottslig gärning, icke tillämpas beträffande flyktingar. I fråga om sådan flykting, som icke har sin vanliga vistelseort i Sverige, bör dock i sådant hänseende gälla detsamma som beträffande medborgare i land, där flyktingen har sin vanliga vistelseort.

I detta sammanhang torde ock böra vidtagas en annan jämkning i 1938 års lag. Med det i lagen upptagna uttrycket personer, vilka, ehuru de äger medborgarskap, icke åtnjuta sitt hemlands beskydd, åsyftas sådana politiska flyktingar, som icke är statslösa. Utlänningslagen den 30 april 1954 upptager i 2 § begreppet politisk flykting och ger också en definition å detsamma. Denna har utformats med beaktande av 1951 års flyktingkonvention. För att uppnå enhetlighet i terminologien förordar jag att de i det nyss återgivna uttrycket förekommande orden »icke åtnjuta sitt hemlands beskydd» utbytes mot orden »äro politiska flyktingar», därvid sistnämnda ord avses skola äga samma innebörd som i utlänningslagen.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till *lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Lars-Erik Samuelsson.

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutts.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 november 1954.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 18 november 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 5 november 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet O. Petré.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 november 1954.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för utrikes-, social- och handelsdepartementen samt statsrådet Nordenstam anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets förut denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 5 november 1954 remitterade förslaget till *lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera* samt hemställer att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.
